

СЭКП-нин XXII съездизин чыырынга чон байыры чедирип турар

ӨӨРЕДИЛГЕ НОМНАРЫНЫН ДУГАЙЫНДА

(Башкының саналдары)

Даараныкчыларга митинг

СЭКП Төп Комитетинин Пленумунун 10-да ажыттыгында холбаштыр Кызылдын даараныкчы комбинатынын коллективинге митинг бооп өрткөн. Ук митингте чымалдар ТК-нын Пленумундан СЭКП-нин ээлчегин XXII съездизин бо чылдын октябрь 17-де чымалдар деп доктаатканын улут өөрүшкү-биле уктуганар.

Митингте чүө чугаалаан 5-ки бригаданын бригадир эш Морозова мында дээр:

— СЭКП Төп Комитетинин Пленуму бистин чурттуң бугу амьдыралыгың эң чугула айтырымның бирээзи — өөдө ажыл-агый талазы-биле айтырымны чугаалаашып турарын болгаш партияның XXII съездизин чымалдар дугайында доктаалы хүлээп алганын өөртү диньваан, бистин бригаданы январь планын чогутуу хуусааныңа, эки шынарды кылдыр 101 хуу күүседирин хүлээнип тур бис.

Коммунист күш-ажылдың № 3 бригаданын бригадир эш Хавратованы чугаалаан:

— Коммунист партияның бо өртүн турар Пленуму болза бистин төрөөн чурттувустун күчт-шылдың улам быжылдарыңа, ылангы совет кижилерин амьдырал-чуртталгазын улам бай, шынарды болууларыңа чугула айтырым чугаалаашып турар. Оон мыай СЭКП-нин ээлчегин

XXII съездизин чымалдар дугайында доктаалы хүлээп алганын бистер, совет кижилер, онза улут өөрүшкү-биле укту турар бис. Чүө дээр-ге, бистин партиявынның съездилери, пленумнары социалист Төрөөн чурттувустун күчүзүн улам быжылдары-биле, совет кижилерин амьдырал-чуртталгазын улам экижилери-биле холбашкан шийтирлерин, доктааларын хүлээп ап турар. Ычангаш оларын ажыттыган хүнери, бооп өртүп турар хүнери совет кижилерин байралаанын, патриотчу күш-ажыгың көдүрүшкү-нүвүн хүнери бооп турар. Бо ийи дакпыр өөрүшкүлүг болушкунга холбаштыр, бистин бригаданы январь планын тергилни шынарды кылдыр 105 хуу күүседирин хүлээнип тур бис.

Оон каразында чүө чугаалаан № 7 бригаданын бригадир эш С. Золотухина бригада январь планын —103 хуу, № 9 бригаданын бригадир эш Е. Егорова—103 хуу, № 6 бригаданын мастера эш А. Гуркова—103 хуу, № 1 ээлчег бригаданын бригадир эш Н. Макарова—103,5 хуу кылдыр күүседирин тус-тус хүлээнгенер. Январь планын нияттиз-биле даараныкчы комбинаты январьның 25-те, эки шынарды кылдыр күүседирин ният коллектив хүлээнип турар.

К. АРАКЧА.



ЧУКУКТА: Кызыла М. Раскова аттыг даараныкчы комбинатында СЭКП ТК-ның январь Пленумунга холбаштырган митинг. Бирги ээлчег даараныкчы эш Макарова чүө чугаалап тур.

ОН БИР ЧЫЛ ДУРГУЗУНДА

Чаа янзы-биле ажылдаар

«Искра» колхозтун тудугулары чеди чылдын ийги чылдына эки ажылдаар дээр оларын ажылдарын түнөөлөп көстүп турар. Былалык тудугун чыл планын 11 айлар дургузунда ажып күткөстөн, 15 чуртталга бажынарын тудар дөш 36-ын туткан, 42 бажынарын кромшаларын болгаш кладаваларын кылган.

Хөрөжөннөр боюру 6 өрөк бир бажыны, уруглар яслиның бажыны 25 орун салыр кылдыр алдырткан, чүө төртүр хаванга, 2500 күшка кажааларын, Чазаньа хемик кежир улут ювуртунга, база бир малянын, каймыгында-лаа 300 баш хой кирер 4 казанын, бирээзинге-ле 70 инек турар 2 кажааларын туткан бис.

Бистин бызанычларымыс бына-буру тудугларымыс 324 дөш, эки сонга рымааларын, 51 ажитан чаактары кылган. Чазаныклар хем, чөм шафтары 17-ни, 120 буюртканы, 54 сандылар, 102 стоуду, хем асыларын 67-ни, 19 эштеранын чаап кылган.

Чеди чылдын үшкү чылдына мурнуку чылдындан-даа артык чөмүлүгү бар.

М. БАЛГАН, бригадизинин бригадир, Чөөн-Хемчик район.

дишкисинерлиг болуу, тудугун шы-варын бедилер дөш ажылдаар бис. СЭКП ТК-нын Пленуму кезде ажыл-агыйын улам мыай көгүздөр талазы-биле эң чугула шийтирлерин үндүрүп, бистер ону ажылымында дайнычы программазы кылдыр өргө-жөт, амьдыралга боттандырамын бүтү-ле кемчелерин ап, Пленумун айтырыларын бүтүн чүдүлдүтүп, дөшүп турар бис.

Тудуг бригадизинин кежигүнери чеди чылдын үшкү чылдына тудуг планын он айлар дургузунда долдуу күүсүлдөр дөш социалист хүлээп-гелерин алган. Бригада 49 кижи составтын, 9 ажыл атыгын, 2 автомашиналыг болгаш 1 тракторду тудуг ажылымы калба-биле киришкен. М. Конгар-оолдун удуртканы мыш кезин белеткээр эвөө өрткөн чылдан 3458 кубометр мышты безип белеткээр планы ажырткан. Бо эвөө 1961 чылда 3600 кубометр тудуг мышын чогутуу хуусаа бүтүн белеткээрин хүлээнген. Мыш белеткээр тудуг чөрун турар.

М. БАЛГАН, бригадизинин бригадир, Чөөн-Хемчик район.

Саанычларның сорук киришикини

Ст-баараан ферманынын саанычлары, кадарчылары митингте чымал болгаш, СЭКП ТК-нын Пленумунун ажыттыгынын, анаа чугаалаашып айтырылганын дугайында информацияны онза кичээлгелди диньваан.

1960 чылда чер болгаш мыш ажылымын продуктуларын бүдүр бе каа круүнеге садар талазы-биле күрүө планынын болгаш социалист хүлээп-гелерин күткөстөдирин, кезде ажыл-агыйын улам мыай көгүздөр талазы-биле кемчелерин дугайында айтырыларын чугаалаашып өөргүч Пленумун кирген Чаб-Халдух «Найрар» колхозунун ийги ферманынын ажылдаачылары сеткил ханымыкын-биле уктуган.

Учүтик эш Шогал болуун санадыкта—ТК-нын Пленуму партиянын, чурттуң амьдыралыңа ажык улут болушкуну, Оон шийтирлерин өөдө ажыл-агыйын улам мыай көгүздө-дүрүп турар.

риңге чаагай улут сорулгаларын айтыр, ону күткөстөдирге белен бис, бистин фермазы болуун күжү-биле 100 тонна салысту чөм кырыңа сааларын, ферма чайлаанга ажылдаачылар чурттаар 3 бажынын тудурын хүлээнип турар бис—деп, чугаалаан.

Сааныч Дамын Чеди митингте чүө чугаалаан, чеди чылдын ийги чылдына инек бүртүздөн 1749 кг сүттү саганын, а үшкү чылдына бир инектен-ле ноябрь 1-ге чедир 1850 кг-ны саар деп хүлээп ап турарын, СЭКП ТК-ның январь Пленумунун шийтирлерин амьдыралга боттандырып дөш бугу-ле күжүн үндүрүп ажылдарын демделген. Ол мышак амьдак сааныч Нина Керек өрткөн чылда бир инектен-ле 1621 кг сүттү саганын допчу түнөөп чугаалаан, 1961 чылда инек саанынан 1858 кг сүттү саарын хүлээнген. Митингте оон-лаа эске санаачык хүлээп-гелерин алган.

Р. ХУНАЙ-ООЛ.

КОММУНИСТЕРИҢ ҮНУ

Өвүр районун коммунистеринин партия активи-биле каттышкан хуралында СЭКП обкомунун кежигүчү эш Х. Анчимаа «Коммунист болгаш ажылчын партияларын төлөөлөчүлериңиз Чүөлүк хуралынын түнөөлөрүңиз дугайында» илеткелди кылган. Коммунист болгаш ажылчын партияларын төлөөлөчүлериңиз Чүөлүк хуралынын Мелегелдин болгаш бугу делегейин улустарыңа Кийгырым хуралга санал бергенер эви-биле деткип, бугу делегейге төөгүлүт улут ужу-дузалык ол документалерге үнү каттыштырганын.

Төрөөн чурттуң күчүзүн, тайбынның хөрөөн чүткүлдү күш-ажыл-биле улам быжылдар төлөөлө, мал кыштагылашымын үлөөлөргө организа-зацияларын, чакыч таргалга хынам-чалыг белеткериңиз районун коммунистери шийтирлөөн. Төөгүлүт чеди чылдын үшкү чылдына районун өөдө ажыл-агыйын амьдыр-шылдары боттарыңа улам белеткен болгаш толаргай хүлээп-гелерин алганын. Алдыңан социалист хүлээп-гелерин боттандырып дөш ажылчын чоннар-ын ортузунга партияны организа-ция ажылы күштелдеринин өргө-жөк чугулашып курал айтыган.

Коммунист болгаш ажылчын партияларын төлөөлөчүлериңиз Чө-вөлүк хуралынын Мелегелдин база Кийгырым инек-биле бүтүн деткөөн доктаалы курал хүлээп алган. Москва Чөвөлүк хуралынын төөгүлүт документалерин районун ажылчын чоннары амгы үдө ханымы-биле өө-рөгөн турар.

Е. АДАП-ООЛ.

Александр Петрович хөрүктүн чал-бырааштыг олуңдан кызымып каан шайбек демин ээп эккелгеш, ону дөжү кырынга салган, улут маска-биле кагарга кулакты уюктадырып турар зааш ол-ла доран дарганаар нектин иштин долуп, кызымып каан демилден кениг савыраш чаштан-чылар чүк-чүккө жүгүп чаштагылай берди. Күш-ажыла дайныкка кара хүрөң колдарын улам бедик көдүрү-лөөш, улут масказы-биле ийг демил-рин улаштыр-улаштыр күштүг каккы-лаштарга, демги шөйбек демил шевер-гиниң кончүт дөрт кырыг апарды. Александр Петрович Шестаков тракт-орларын үрелген кезектерин дарга-нанып кылдыр талазы-биле кончүт шевер кижилер, ол коммунист күш-ажылы бригадизинин кежигүчү дөш демилежип турар кижилерин бирээ-зи дээрин септелге-трактор станция-нын септелге мастерсаазымын өргө-жөлдөчү Григорий Яковлевич Сан-дындын диньваан мен.

Шөйбек демини ажылыга кирип болуу кылдыр кылгыже дээр-ле оон ажылдап турарынын кашпайг аваштырып, холдарынын этит түт-түнгүтүн магадай көрүп турду. Ол бежеш хар чаа-ла четкен. Маса тут-кан холу-биле демилер күштүг как-кылаарга өштүчүн борбайш үнүп келген шынганынын ажылдакшап турарын өлөн болду. Оон холдары-

нын улут чаагайын, мөчөк шынган-дарыг мага-болуп көргөш, күш-ажыл кижини мынчалар дайныкты-рар чүө-биле дээрин болап турду.

Каш чыл дарганап турарын, ажы-лынын арга-дуржулазымын дугайы-н чугаалап көөрүн оон дилдик.

— Бо дөжүңүң чаныңдан, бо улут, биче маскалардан 11 чыл дур-гузунда чарылбайш ажылдап келдим. Бо хөресселер мөөң аакы-чаным-нын кончүт эки «байлар» апарганар. Он бир чылдын дургузунда черде ажил чыгып үзүп өрбөдүм. Бир ка-теп чүтүө үш хүн аарып, болотелен-недим. Ай, квартаа, чыл планын күт-сөткөөн-дир сен деп чүө-даа диньвап көрбөдүм. Дааны-ла ажып күтсөлдү келдим. Ажылымын арга-дуржула-зымын дугайында чөгүч түнү чугаа-лай бооп, кылган чүлүмүнүң кончүт эки шынарлың, мурнуңа салдыган планың оонаалдарымың чедини-кан күтсөлдү дөш кызымак ажылдап турар мындыг кижилер ийги. Шөй дөжүлөрдө, маскалар-дын чарып болууңа ол болганым ол, шүүт-ла ийгээр аарыгдан аарып бээр бооп мен. Эчээлгел шө-лөң өрттирип тура беш дарганаар улут белектерин ужурашканар. Олар ам январь Пленумунун мате-риалдарын номчу танышкан база СЭКП-нин XXII съездизинин бо чыл-дын ажыттыгынын дугайын ридан-да диньвап, солундан номчааш, улам-на холдары диньгып, кызымак ажылдарың хүлээнгенер.

ар өштөриң Василий Тихонович Та-барин, Александр Платонович Ша-харин олар база-ла мурнакчы ажыл-чынар деп макташыл, ай планын 200 хуу күүсөдүп турарлар. Бистер үжөөлөң коммунист күш-ажылы бригаданы деп бедик ат дөш демиле-жиш турар мындыг улус бис — дег-ше, Александр Петрович база бир шөйбек демини хөрүк олунче кирип октапты.

— Эки ажылчын дөш мактал-шыннадым база ап-ла турар бооп сик-лер аа?

— Ол дөргө чугаажок. Өрткөтүк шанааларын бешин 28 уаа алдым. Хүндүлүг болгаш макталга бажиктер-ин чылды-на алып кижил-дир мен. Районун-даа, СТС-тин-даа Хүндүлүк сабырааның мөөң чүрүкүнү бо-ла олуртуп каан болуу улус чөраан. Ай-да ажылдап ап турар ажылымы ам-дырал-чуртталгама четчир, ларын-да артыкшылың кассаал турар бис, 6г-булевис 3 кижи бис: казайым, бо-дуу, огулун. Огулуус Москвада дөшүп өөргөлдө чөриңе өөрөшүп турар.

Александр Петрович болгаш он дарганаар черде казы ажылдап тур-дар өштөри Василий Таварин, Алек-сандр Шахарин олар СЭКП ТК-нын январь Пленумунга күш-ажылың улут белектерин ужурашканар. Олар ам январь Пленумунун мате-риалдарын номчу танышкан база СЭКП-нин XXII съездизинин бо чыл-дын ажыттыгынын дугайын ридан-да диньвап, солундан номчааш, улам-на холдары диньгып, кызымак ажылдарың хүлээнгенер.

Т. КЫЗЫЛ-ООЛ, Биш-Хем район.

Квартал планын хуусаа бетинде

ЧАДАНА. («Шынның» норр.). СЭКП Төп Комитетинин Пленумунун материалдарын бугу чуртта чон бедик көдүрүлүшкүнүг танышкып турар. Чадананың райлелитур комбинаты-н-га хой кижилер кичээлгелди курал болгаш, Пленумга уктуштур алган хүлээп-гелерин коллектив байг эвес күт-сөткени хуралга илерөөн.

Бугурулде өрткөн чылдын ниятти продукция бутуверин 107,5 хуу, барааның продукцияны 121,5 хуу күтсөткен. Күш-ажылы шың организа-зациядан комбинат пландан ажыр 438 муң рубль орудгалыг болган.

Механизаторларның хүлээлгези

КОЧЕТОВ. (Телефон-биле) — СЭКП ТК-нын Пленумунга белектуг меза-риажыр дөш бистин колхозтун меза-риажырларынын техника септелгезинин талазы-биле чамдык ажылдарын кыл-ган. Чижээ, 17 тракторларын 13-жун, 17 трактор алдынамынын, 60 айырларын септөө — деп, Таңды районун Сталин аттыг колхозта трактор бригадизинин бригадир эш Васильев редакцияга диньвааткан.

Тракторист Кара-оол, Долурбан, Калинин, Семенов олар боттарынын тракторларын эки шынарды септеп доокшап, ам эске өштөринин тракт-орларын септепчү турарлар. Артык техниканы февраль 15-ге чедир бүр-чүп-биле септеп доорарын болгаш СЭКП ТК-нын Пленумунга чугаала-шып турар айтырылгала талазы-биле кемчелерин амьдыралга боттандыра-рынга иленкейлиг киржириң колхоз-тун механизаторлары хүлээнгенер.

У. ЧОРБАА.

Күш-ажылы белек

Чөөн-Хемчик районун «Комму-нист орук» өөдө ажыл-агый ауте-лдин хойжузу Сат Сагалдай ам 8 чылда хой казарын келген. 1960 чылда ол хой бургузунда 2,8 кг дүктү кыргып, төөрүп 100 койга онааш-тыр 135 хураганын камгалап алган.

СЭКП ТК-ның январь Пленумунга эш Сагалдай чедишикин ужура-жып турар. Амгы үдө оон кыштаан-нын байлалы эки, хойларынын күжү шымырак.

К. БОРА-КӨЖЕ.

Марксизм-ленинизм институту 40 чыл болган

МОСКВА. (СЭТА). СЭКП ТК-нын чанында Марксизм-ленинизм инсти-туту 40 чыл болган. 1921 чылдын январь 11-ле РКП(б) ТК-нын доктаалыңа эзуугар Маркс биле Энгельс-тин Институту организа-цияланган. Баштайгы үе-чазда Институттун соору-газы болза, К. Маркстын болгаш Э. Энгельстин бижжөн чогаалдарын чымып, оларын парлал үндүреринге белеткээр болуп турган.

1923 чылдын июнда РКП(б) ТК-нын доктаалы-биле Лениннин Ин-ститутуна база тургускан. В. И. Лени-нин ажыл-чорудулгазын толаргай айтыр турар ленинчи чогаалдарын бижмелдерин, материалдарын болгаш документалерин чымып, ленинчи чогаалдарын парлал үндүреринге белеткээрлик уш Институтка дааскын турган.

К. Маркстын, Э. Энгельстин болгаш В. И. Лениннин Чогаалдарын үндүр дугайында ажылдарын каттыштырар база марксизм-ленинизм-ин айтырыларын ажылдап кылдыр соорула-биле Маркс биле Энгельс-тин Институтун 1931 чылдын ноябрда Лениннин Институту-биле РКП(б) ТК-зынын чанында Маркс — Энгельс—Ленинин чаныгы эй Инсти-туту кылдыр каттыштырган — ам СЭКП ТК-ның чанында марксизм-ле-низмниң Институту болган.

Институт марксизм-ленинизмни классиктеринин чогаалдарын чугу-ла үндүрүлгелерин боттандырган.

К. Маркстын болгаш Э. Энгельс-тин Чогаалдарынын баштайгы үндүрүлгезин ийги орус дылга 29 томнардыг кыл-дыр үндүрерин 1928 чылда эгелөөн болгаш 1946 чылда доокшап. Ам бо үдө К. Маркстын болгаш Э. Эн-гельс Чогаалдарынын ийги үндү-рүлгезин 36 томнардыг кылдыр үн-дүрерин боттандырып турар. 17 том-нар парлалгалаң үнгөн. Чогаалдар-нын бирги үндүрүлгезинге кирбөөн 300 ажылдарын ол томнарда немей киргөөн. Оон ангыла К. Маркстын болгаш Э. Энгельс-тин тус-тус чогаал-дарын болгаш оларын чогаалдары-нын тематиктиг чымдыларың мас-садыг тиражтыг кылдыр база парлал үндүрүп.

Ленинчи чогаалдарын үндүр та-лазы-биле улут ажылдар чорутту-ган. В. И. Лениннин Чогаалдарынын дөрт үндүрүлгезин боттандырган бол-ган ам бешки бүрүн үндүрүлгезин боттандырып турар. Бешки үндүрүл-гезин 55 томнардыг кылдыр үнөр болгаш өрткөн чылдын 13 томнар пар-лалгалаң үнгөн.

В. И. Лениннин шлөөн чогаала-ры ийи томнарды болгаш алы том-нарда үнгөн. Ам ленинчи шлөөн чо-гаалдарын үш томнардыг кылдыр үн-дүрерин боттандырып турар, тема-тиктиг чымдалар хей тиражтарды үнүп турар. В. И. Ленинниң өрткө болгаш допчу биографиязының 1960 чылда үнгени улут болушкун бол-ган.

Институт партиянын документале-рин, съездилеринин болгаш конфе-ренцияларын протоколдарын, партия-нын кеску ажылдакчыларынын ажылдарын парлал үндүреринге белеткеп турар.

Институттун директору Г. Д. Обчи-минин СЭТА-ның корреспондентиз-биле беседезиңга чугаалааны болза, Партиянын Төп Комитетинин ай-тымшыкының эзуугар ам бо үдө Маркстын, Энгельс-тин, Лениннин Чогаалдарын, партиянын документале-рин үндүрер кылдыр белеткээрлик дүгөдөлдү элбөртүп турар. Ин-ститут партия организациалары-биле сырый холбашкы.

Институттун өрткө ажылдакчыла-рынын коллективин Ала-чурттуң Улут дайынын төөгүтүн 6 томнардыг кылдыр үндүреринге бижип турар. Ол ажылдын бирги тому чөөкта чаа парлалгалаң үнгөн.

Партиянын Төп Комитетинин Ин-ституттун мурнуңа салган улут со-рулгазы болза СЭКП-нин төөгүзүнүң талазы-биле өрткө ажылымы алы том-нарды чогаалап тургузары болур. Пролетар диктатуразы, социализми болгаш коммунизмин тургузар дөш демилежге массаларын организа-ция-чы болгаш соруң киркириңиз болур бистин партиявынның ажык улут дуржулазын ол ажылдап түнөөп байылары, бугу делегейин комму-

нист болгаш ажылчын шимчөөшкө-н-биле сырый холбаштыр СЭКП-нин төөгүзүн чырылары чугула.

Марксизм-ленинизмниң Институту болза марксизм-ленинчи теориянын ажылдап кылдырыңга өрткө-шүн-чө-лөдүн дайнычы төвү болган турар ужурут. Совет Эвилелинин Комму-нист партиязынын, делегейин коммунист болгаш ажылчын шим-чөөшкөниң төөгүзүнүң айтырылары, марксизм-ленинизмниң теория-зынын айтырылары Институттун өрткө-шүн-чөлө ажил-чорудулгазын кол чери эвөөн турар ужурут. Буржуа идеологияны, барын үдө-лдү социал-демократтарын болгаш ре-визионистерни сойгааларын күштө-лдүрер, а ол ышкы догматиктиг болгаш сектантчы үлөөлөлдөрүнүң шүтүмчүлөрүнчө улут кичээлгейни салдыры өргөжөк чугула болуу турар.

Инда бугу өрткө-шүн-чөлө ажил-чорудулгазы-биле сырый холбашкан турар ужурут, коммунизм тургузушкунунуң чугула айтырыларын ажылдап кылдырыңга, марксизм-ле-нинчи идеяларын пропагандаларыңга, партия организациаларынын дур-жулазын түнөөп байлырыңга Ин-ститут иленкейлиг киржир хүлээлгел-лиг.

Институттун чугула квалистери-нин бирээзи болза, партиянын Төп архиви болур. Мынд К. Маркстын,

Э. Энгельс-тин, В. И. Лениннин хол-биле бижжөн ажылдарын, СЭКП-нин төөгүзүнүң талазы-биле материалдар-дын документалерин кагалалап турар. Архивте 30 муң чыгуу ленинчи документалер, В. Маркстын болгаш Э. Энгельс-тин 6 муң ажык докумен-талери бар.

Марксизм-ленинизмниң төөгүзүнүң болгаш СЭКП-нин төөгүзүнүң талазы-биле байлак библиотек Институтта бар болгаш мынд 1 миллион чыгам номнар сааваттымын турар.

Институттун салбырлары бугу эви-лешкен республикаларда бар бол-гаш олар В. И. Лениннин, Э. Маркс-тын, Э. Энгельс-тин чогаалдарын ССР-үнү улустарынын дылныга очулганы боттандырып, чер-чөриң партия организациаларынын төөгүтүн ажылдап кылдып турар. Институттун үндүрер номнарын делегейин хей-лөй чурттарында даштык дылдарда очулдурар турар.

Марксизм-ленинизмниң Институт-тунун бедиктеп үндүрер номнары СЭКП-ге онза ужу-дузалыг болуу турар. Маркстын, Энгельс-тин, Лени-нин өлүм чөк Чогаалдарын, партиянын документалери партиянын идеялыг чөсөпеленишиңизге кирип турар болгаш партия организациаларынын идеологтуг ажылымын үндөшүн бо-лур. Марксизм-ленинизмниң улут идеяларын тайбыч, демократия бол-гаш социализм дөш демилеждин ооруун бугу кижилер төлөөлөгөтө айтып турар.

Школарын амьдырал-биле хол-баштыр эде тургузырың улут дугаар чылычө кириттивис. Эде тургузушкунуң кол сорулгаларынын бирээзи болза, өрткө-шүн-чөлө болгаш методика талазы-биле улам-на таарымчалыг программага болгаш өөргөлдө номнары-биле школаларын чөкчүк чылдар иштинде хандылары болур.

Облаво болгаш областың башкылар билин бедилер институтундан 1960 чылда тыва дыл болгаш тыва литератураынн база 5—8 класстарга орус дыл программазын чаартып үндүрүп.

Ам бистин мурнувуста туруп турар улут сорулга болза, 1961 чылдан эгелээш 1963 чылдын төвчүзүнчө чедир 1—8 класска чедир тыва школа-ларга хөргөлээр тыва болгаш орус дылдың өөргөлдө номнарын чаартып үндүрери болур. Ол сорулга-биле обкомунч перспективтиг планын эзуугар 1961 чылда 11, 1962 чыл-да 20, 1963 чылда 19 саныг өөргөлдө номнарын парлал үндүрер. Чангыс-даа төрөөн дыл башкызы (эге-даа, үстүкү-даа класстарыны болуу) бо улут хөргөктөн дашкаар олур-руп калбас бооп деп бөдөөр мен.

Чүгү кылдыр ужурутул? Чаа үнөр өөргөлдө номнарын стабилластаар сорулга-биле оларын канчаар эде тургусса экил, оларлардан кандыг дилгел барыл, оларга кандыг сүмө, сивал керексиздиң база эрги номнарда кандыг четпестер барыл дээр, нерле чүч чөк боор!

Башкылар ол талазы-биле ботта-рынын санал-онын бижжөө облөно-жө, областың ном үндүрер чериче ийкели азы область солунарыңче-даа болза доран чорудар болза эки.

Л. Б. Чадамбаның «Ужуглел» 1962 чылда чаартынып улус болгаш 1961 чылда автор эде ажылдап эгел-ээр.

Ычангыш Л. Б. Чадамбаның чаа үнөр «Ужуглел» деп өөргөлдө но-муңга кирижкес чамдык санала-рынын башкалар-биле сүмөлөкөсөп турар мен.

1. Ужуглел үдөндө номчулгала хө-ргөлээр оудуруларын (столбиктерин) өөргөлдөдүр.

2. Тыва дылдың үжүгүлелдерин, орус дылдың ышкыш үш этапка чар-гып турар.

Үнөр болгаш үжүктөри өөргө-риңге берге, белеени, эпитет, эң чо-руу барымдалааш, тыва дылдың үжүгүлел үеин мындаг дөрт этапка чарга канымылг?

а) Бирги этап. Адаарынын болгаш дылваларынын тодорганын барым-далаашып, шүлүк кыздыг ажык үнө-рин (а, о, у, и), база эпитет, шийдү-нүр адаттынар л, м, с, н, р болгаш дүргөн адаттынар т, к деп үнөриң кирир, мурнуку турганы ышкыш. Ычангыш-даа т, к деп үнөр дүргөн адаттынар болгаш оларын диньваар, бижжир берге болган ужурунда ийгилиг этичө шилчелдерин өөрөшүп болуу деп.

б) Ийги этап. Бугу-ле чымчак ажык үнөр (э, е, я, ө, ү). Оларын адаарга кыдыг ажык үнөр ышкыш тодоргай эвес, арай сула дылвалар. База хөргөлөгөн арай кызыгаар-лаалды а, х, ч, д, б, п, г, ш деп үнөр. Амгы үжүгүлелде ш деп үнү үшкү этапка кирип турар. Мен бөдөөриңга ш — өөрөшүргө белең үнөриң бирээзи: сөстүн каймыгында-лаа хөргөл-өттөң, шийдүндүр, уздады алгы-нар. Ычангыш ону үшкү этаптан көжүргөш, бирги азы ийги этаптар-же шилчелдери өөрөшүп көрө эки.

в) Үшкү этап. Ужуглел үеин ф, ц, ш деп үнөриң өөрөшүргө-биле доостур. Бо үнөр чүгө үлөөрлөп алган өөргөш керер болган ужурунда орус дыл билбес уругларын номчуугарга болгаш дылваларыңа дакка берге. Ычангыш оларын тус-

кай этап кылгаш, өөргөш болгаш кагалашкыңга хөргөлээр материалдарын көвүдөлөр.

3. Кандыг-бир этапты эрткен соон-да каталп өөрөшүргө хөргөлээр тускай материалдарын арбылады бээр болза эки, ылангы дөрт сло-гут таблица болгаш ният слоготт таблица дээр оон-даа эске.

4. Чамдык үнөриң өөрөшүргө, ол үнөр слоготт каймыңга турра экил, кандыг слог кылдыр алып болза таарымчалыгы деп айтырымын ам-даа хандыр өөрөшүп көөр хөрек, Чи-жээ, «Ужуглел», арын 23. С деп үнү өөрөшүргө бир-ле дугаарыңда сал деп слог алган-дыр. Бижикти чаа өөрө-шип турар бичин уругларга саа и-хадычкык слоготт номчуугу бөр болуу чугаажок. Ычангыш номчуу-рга белеени барымдалааш ам (дүргөн амытан) деп дөдөр слог

Өөрүнчү чүүлдөр

Туран хоорайга урууларыны музика школанын ажитканы билдингир. Мына баянын, фортепианоунун болгаш аккордеонун класстарында шунту 57 өрөнчкү бар. Хөгжүмгө салым-таанын өки өрөнчтүрүрлөр бисте хөй. Пета Глухов, Володя Березиков, Вова Шинигин олар бо өрөндүлгө чылыннын бири чартында бүдүн чылыннын программасын өрөнчтүп доосканнар. Ол ышкаш Сержа Лопсан-оол, Наташа Шаптар, Волода Исани ышкаш эки өрөнчтүрүр өрөнчкүчүлөр хөй.

Н. ЧЕТВЕРТИКОВ, музыка школанын директору.

Кыжын семис чыл ашкан малдын продукттуу-даа белик, оон чаш төгү-даа боткур, дурган райондагы «Хорунда» колхоз кышка белектели багай эвес организаастаан. Оон түнөндө, ылангыч кышкы ажаалда чегерилдеже чутула кичөөнгөй салганындан малдын агмы байдалы хур.

Сөөлгү хүннөр чедир төрөөн 380 хойларын 396 хураганнары, 9 инектерин бызаалары болгаш 40 өшүлөрүн 58 анайлары шунту менди. Бу талазы-биле Балы-Лама, Кижэе, Намчыл, Сарыг-оол ышкаш үлөгөрдиг ажилдап турар малчынар хөй.

О. МУНГУК.

Чаз-Хал районда Ленин аттыг колхозтун Чаш-Тал сут-барган ферманын саанчысы Монгуш Анай-оол эртен чылын 12 инектеринин бирээсинен не 1800 кг сүттү сагган. Ол болза саанчынын чарышка алгачкы үлөгөргөндөн 400 кг хөй болганы о.

Монгуш Анай-оол бо чылын ажаалда чегерилдеже өкмөдүлдү тургаш, болууза быжылгаш инектеринин бирээсинен не 1900 кг сүттү саарын хүлөгөн.

Н. ДОРЖУ.

Ыраккы Кара-хөлдө

Бистен колхозтун төвүгө, бригадаларына болгаш фермаларына лекциялар бо-ла болгулаар. Ол болза ырак-узак Кара-Хөлдө лекторларынн бичин бөлүтүнүн кежигүнеринин ажалы ол. Ол лекторлар бөлүк баштай 3 кижиден тургустунган. Ам ында 7 кизи бар. Эртен чылын дургузунда колхозтун лекцияларына 46 лекциялар номчуттуган.

СЭКП Бай-Тайга райком болгаш инициативдин район салбары кара-хөлдөлөрүнчү угаан-болд негелдезин хандырарын үнөлдө, чаа лекцияларын, лекторларын бисте чорутуп берип турар. Илангыч райкууком заргазы эл М. Ангырбанын келген санында-ла лекцияларын, илкеткерлерин колхозчуларга кылып берип турарына чоң дыка өөрүп турар.

Х. ДОЙНУК.

Агитатор болгаш ажил-херек

Колхозчу көдөөнн ажил-ишчилеринин культуругү денелик болгаш билиг-мелдерин улам бедээп тутумна, база колхоз бдурдугезин хөй адырлык, механизастаттынган ажил-агый апар чыдарынын хире-чегези-биле партияга агитация ажилдын денелик бедерин, оу аммыралдык-биле улам холбаштары негетинер. Чөөн-Хемчик районун «Коммунизм-орук» колхозта партия организациасы агитаст-массалыг ажилды чорударда харын оу барымдалап турар. Колхоз чаагайжыды туттуган ийи уагу суурларыг, көдөө ажил-агыйнын чутула хөй техникалардыг, элээн уагу хемчөөлдүг чөй болгаш мал ажил-агыйлык каттышкан уагу артыларынн бирээни апарган.

Колхоз бдурдугезин хөгжүдүп, колхозчуларын күш-агыйче организаастаарына партия организациасынын чанында агитколлективтин агитаторлары уагу ролюдү болганнар. Колхозтун хову бригадаларына 12 агитаторлар ажалдап турган. Олар боттарынын уакустарына доктаамал ажилдап, бригаданын мурунда турар сорууларын тайып-ыларывышаан, ажилдын түнелин үргүчү ууандур турган. Оон түнелинде ол бригадалардын агитаторунн багай өрес күүсеткен. Бригадала мурнакчыларынн салы өскөн. Механизаторлар И. Монгуш, М. Суге-Маадар, М. Доржу, А. Күжүгөт олар хун норманы үргүчү адыр күсөлдүп келген болгаш ам септелдеже эки ажилдап турарлар. Хову ажилында К. Доржу, К. Догума, К. Анер-оол ышкаш мурнакчылар дыка хөй. Ам хову бригадалык иш белекдендеже, үрөсин аргылашкынында база эки ажилдап турар.

Хову бригадалында быжылган агитаторлар Комбукай, Буян, Семис-оол, Лама-Сюрюн олар колхозчуларга солун белектерин, номчулгаларын үргүчү кылып берип, оларнын хундуктелик чедип алганнар.

Колхозтун малчынары эртен чы-

Мурнакчы башкы



Мөнге Белек үр үениң дүргөзүндө башкылап, ажилдап келген. Ол ам районунң мурнакчы башкыларынның бирээзи. Бо өрөндүлгө чылынның ийги улдунда бодунуң башкылап, удуртуп турары класкына эки түнөлдүг өрөдилгенги болгаш быжыг сазыла-чурумну чедип ал шыдаан. Мөнге Белектиң амидыра-лында база бир чаа болушкун болган—оу коокта чаа СЭКП-ниң кежигү-нүккө кандидат кылдыр хү-лөп алган.

ЧУРУКТА: Өвүр районуң Хандагайты ортумак школаның 3-ку класкының башкысы Мөнге Белек. Фото С. Тановтуу.

ЧЕДИ ЧЫЛДЫН ҮШКҮ ЧЫЛЫНДА БИРГИ ОН ХОНУКТА

Төгүлүг чеди чыл планының үшкү чылын Кызылдын колбаса фабрикасынын коллектив чедийшканыг өгөлөөн.

Партия Төп Комитетинин Пленумунун ажиттыгын хунтүдө фабриканын коллектив барааныг болгаш нити продукция бүдүрү талазы-биле январынын бирги он хонунун далагаларын күүсеткен. Талася Степановна Петрова удурткан колбаса кылым бригаданын күш-агыйчы чедийшкени бөтү коллективти өөрүтүп турар. Коммунист күш-агый бригадалык белик ады дөш чарышпышаан, ол бригаданын кежигүнери эелдиг бургузун үдүт-нормасын 125 хуу хүлөдүп турар.

Виталий Березкин удурткан коммунист күш-агый бригадалык кежигүнери база-ла уагу күш-агыйчы чедийшкенин.

Сөөлгү чылдары колбаса фабрикасында уагу өскөргөлдө болгулаан. Он хире чылдар мурунда хоорайнын аш-чөм комбинатынын колбаса чедиг бир айда чеди-сес хире тонна колбаса кылыгызын бүдүрүп үндүрүп турган.

Ам бо хүннөрдө ол хире колбаса кылыгызын чутуа ийи хүн иштине бүдүрүп үндүрүп турар. Намчы кылыгызын савааса, 40 амыч чүү-бүрү аттыг продукцияны хоорайнын салыг организаацияларыг фабрика бүдүрүп үндүргөш, хүлөдүп берип турар.

— Ам удаас бистин кызычыларымыс колбаса фабрикасынын чаа продукцияны болуу — «Зельд» деп аттыг, хаван болгаш хөй баштарынын ауйгазындан кылган эки чөми алып. Ол ышкаш хөй өйдилек кылган оокорукту кылып өгөлөөн. Ол дөргө, хаван өйдилек кылган оокорукту гулак чок эки болуу. Оон өрөтө дыка чини. Хаван өйдилек кылган манчылар ам каш ховган магазингер кирер — деп, фабриканын директору Александра Ивановна Шутева чутуалап турар.

1961 чылды — тилелгелерин болгаш уагу чедийшкенин ажап турар чылым—Кызылдын колбаса фабрикасынын коллектив шк ышчар өгөлөөнөр.

Ч. ИРИТ.

Малчынарның сөзү

Улауг-Хем районун «Чодураа» көдөө ажил-агый артелинин ажил-ишчилери чеди чылдын ийги чылында алган социалистг хүдөөлгелерин чедийшкенин күүсетипшаан, партия Төп Комитетинин январь Пленумунун ажил-чорутулганын ийги-биле чутулаптувун, чаа-чаа бедиктен хүдөөлгелерин аш турарлар.

— Партия болгаш Совет чазак көдөө ажил-агыйны улам ийи хөгжүлүп, чуртта көдөө ажил-агый продукттарынын өбөкшелшин тургузуп, оон-биле совет улустун хун бүрү өзүн өрар негелдерин хандырар сорууларын салып келген. Январь Пленумунга көдөө ажил-агыйны улам ийи хөгжүдеринин айтыр-ларын чутулаптып турарына өөрүп, анаа аллар кылдыр чеди чылдын үшкү чылында 100 төрүтү хойта онааштыр 110 хураганнарын, бир хойдан-на 3 килограмм дүктү кыргып алып мен—деп, колхозтун дөргө хойжугу Донгак Балдан-оол чутулап турар.

Хойжу Донгактын саналын малчын Ховалыг Кызыл-оол дөтөөш, база-ла ол хире хөгжүтүлгелери чедип аларын хүлөгөн.

Колхозта партия организацианын агитация ажилын организаап турарында чөптөстөр чок деп санал болбас. Бар турар эки дуржулгаларын калбартыпшаан, чөптөстерин чылаудып тургаш, агитация ажилын улам калбартып, ылангыч коммунистг болгаш ажилын партияларынн төлөөкчилеринин Чөвүлө хуралын, СЭКП ТК-нын январь Пленумун материалдарын кизи бурзүнге чедир таныштырар дөш боттуг хөмчөгелерин партия организациасы мөөн сонгаар-даа алып. Т. КЫЗЫЛ-ООЛ, колхозта партбюро секретари.

Хүлээлгени күүседирин хандырар

Төрөөн чуртка хөй хемчөөлдүг өтти, сүттү болгаш мал ажилыннын өске-даа продуктуларын бөзгөн «Барды» совхозтун коллектив эртен чылын хүлөөгөн турган. Хаван эди бүдүрерин мурунда чылда денелинден 33,3 хуу көвүдөлөрүн ол чедип алган-даа.

Боттарыныг алган социалистг хүдөөлгелерин эки күүсетилгөн мурнакчылар хөй, чижээ саанчы эш Куулар инек бурзүзүнөн 1900 кг сүттү сагган, а эш Бомбу хөй бурзүзүнден 3,2 килограмм дүктү кыргып алаш, дүк кыргылдаын көвүдөлөр талазы-биле өсүү эзелеп шыдаан.

Индиг болза-даа ажилчынарнын, инженер-техниктиг ажилдагыларын алган хүдөөлгелерин чогур үениде детквейи турганындан совхоз чылын бүдүрүлгө программасын чедир боттандырып шыдаан. Эрт бүдүрерин көвүдөлөр хүлөөгөн ол чутула 64,3 хуу күүсеткен. Бо чөптөстөрүктун кол чылдагынын болза саар малдарынн семиртылгезин чөптө организаастаанында болуу деп мурнакчы малчынар баятыкч турарлар.

Совхоз мыймыгы бөдө малдын баш саарын көвүдөлөр соруула-биле төрүтү чүс инекке онааштыр 98 бызаа алып турган, чутула 68 бызаа алган. Мурнакчы саанчылар сүт саалзын көвүдөлөр талазы-биле бедиктен хүлөөгөлөр алган турда, совхозтун сүт бүдүрер планы чутула 90 хуу күүсеттигнен чорук административдин (директору эш Турер) талазында бо чутула ажилды чедир үнөлөвөй турганын тодаргай херечиниз. Совхозта мал ажилыннын тускай өтөмчөлөргө сүт-баран фермаларына кончуг ховар барып, саанчылар ортузунга зоотехниктиг күрөстүп кичөөлөрүн, күш-агыйчы мурнакчы аргаларынн өрөдилгезин чорутушай турганнар.

Коллектив эртен чылын га бурзүзүнден 13 центнерден хөй дүктү аларын хүлөгөн. Агаар-бойдустан чамык таарымча чок байдалдары турса-даа, органиктиг чөмиччилгени болгаш сугартылганы эки органи-

заастаан болза оу күүседип болур турган. Иччалза-даа үрөзинеринн шынарынн чөптө болганынын чылдагыны-биле га бурзүзүнден ортумакка чутула 5 центнер дүктү алдынган. Бо чөптөстөрүктун чогур түнөлдө административ кылбаан, часкы тарылгага оон үрөзинерин 58,7-ле хуу белектөөн. Ажил-агыйчы тус-тус фермаларында өдөк хөй турда-ла оу шөлдерге үндүрүп төгөр ажал амга чедир эгелөөсөн.

Совхозтун ажилчынарнын ортузунда культура-массалыг ажил кончуг чөптөстөрүктун. Оон салбырларында чутула кинодан ангыла шил, концерттер, амыктарынн кежөөлөр дөш өске-даа хемчөгөр массалыг организаастатынмай келген. Оон-биле калы клубтарынын ажилыне дирекция чогур кичөөнгөйи салбаан, ылангыч Акс-Барамк клуб арым-шөвөр талазы-биле чөптөстөр байдала турган. Ийндө бөт-тындыгы уура чүтү бөлүмү тургустуушаан. Ол сугурнун чурттагычылар радио дынавайы турар. Ийндө 50 ажал өрөгелерин эр, херезең ээлери совхоз ажил-биле хандырбайн кедрарлар.

Совхозтун фермаларында, бригадаларында ажилчынарнын сорууларын, көдөө ажил-агыйчы мурнакчыларынн дуржулгаларын чутулап турар лозуннар, плакаттар, дайынчы хуудустар мыйраый чок. Совхозта партия организацианын секретари эш Бачей, ажилчынар комитетинин заргазы эш Куулар олар үстүндө уагу чөптөстерин чыладырчыне шийитилгел хемчөгелерин албай турарын чөптөстөр деп айтыса чогур.

Эртен чылын чөптөстерин катан болдурбас төлөөдө, көдөө ажил-агыйчы бөтү адырларын хөгжүлүп, таара, эйт, сүт болгаш өске-даа продуктуларын бүдүрерин көвүдөлөрине уланган бөтү хемчөгелери амга өгөлөп боттандырып чорудары эргөкчө чутула. Партиянын XXII съездининге коллективтин күш-агыйчы бедик көргүзүлгелерин ужуражырын ол чорук хандырар.

В. ШУТЯЕВ.



ЧОЗАР

ЛАМАЕВИЦ ЧАҢЧЫЛЫ

Чозар Ламаев дөргөн Кызылдын «Тере-Хөл» колхозунда илер анык, кан калык, шийидек эрлерин бирээзи. Ам чутула болза оон калымынын, шынарынн дугайында эвес, харын оон чалгага метегин багынын дугайында болур. Оон мындыг бак чаны оон колхозчу ат эдилеп келген аммыралынын дургузунда үргүчүлөп келген. Колхозтун хуралы болган чөргө-ле оон ажил кылбаан чалга ады үнүп, шүгүмчүлөтүрүп келген. Эш-өрөтүнүн мындыг санал күгүмчүлөдүн Чозар херекке ап, этти-неринин уагу, харын чалга, багынын кырынга өөлүгү чылдары өске — оорлар, мелгөөр ол бак чанчыл анаа немешкен. Чижээ, чутула 1960 чылдын дургузунда ол, колхозчу Багай-оолдун төлүн оорлааны. Тазымын дөргөнүнн бөжөө оорлааны илерөөн. Бөлүтүн эр-херексели-биле өскөнин ылгап «бисбестей» бөзү индыг «азары» база бар. Чижээ, Сагазынын ийин ийлеп келген өске кижиге салыпшыны. Сөпш ашак сүтү шугулап ховган тонун эртен чоруткаш, ашарып салыпшыны соонда ээлери сөтүп алган. Колхозчу Шомчуг дөргөнүн эл бажынын

үрөп кирген, бир шөөлдү далаганын оорлап апарганы база илереп турар. Моон шк индыг чорутуу саваар болза оон-даа көвүдөр.

Нитиелде ажиттыг күш-агыйчылар өске, ажы-олча тып болуу-ла кандыг-даа боткур, хирлиг арга болза Чозар оон ойталаас. Ол талазы-биле кангыг-даа улчумал, чалгаа, чижөөнөр Чозарга адалгап болурлар. Чүт ийе, Чозар хамнаар «сөлүг» мен, аза-чөткөр «көртүтөр» онза илби хуулаазыныг мен деп калчаарлап, бүдүлүк ийи-чаныгс кижилерин шынаытырын адыр дөш палды баран чорутуу чорук каттырычыг-даа, карака чарыкчыг-даа. Оон ол үтүгелди чүтө чөттөгөр боор, харын чөптүн көчү, шоолу болуп бар чылдар. Иччалза-лаа оон ол ашак-чанынын бөтү, күш-агыйчылар оорлапшынар, дөшөр чорук нитиелде хөрдөкчү. Бо дөргө коммунистг нитиелди тургузуп турар совет кижилерин эштепиг шыдаазын эргинин артышкынын эч хоралыг кежигүнеринн бирээзи. Иччангап канлыг-даа хөмчөгөн ап турган. Чозар Ламаевтин шына орууга тургузгары чогур чөптөн негетинин турар.

Н. ИМИЕВ.

ЧӨПТҮГ НЕГЕЛДЕ

Колхозтун экономикаын кошкак деп болбас. Туудуг ыжык белектөрүнө бергелер база таварышпаш. Машина-техника-даа бар, кизи күжү база чедир. Мындыг бөтү таарымчалык

байдалдар турбуже «Совет Россия» колхоз (заргазы эш Турер-оол) үш чыл мурунда кылып өгөлөөн клубун ам-даа уламчылывышаан, доостуру билимине.

Талы районда Владимирова уагу сугурлары бирээзи, оон чурттагыч чөтү улам өтүп, культуругү негелде белип турар. Мындыг турбуже колхозчу амыктарынн кежөөлөрн ар-тирерине, массалыг өске-даа хемчөгелерин организаастаарына таарымчалык байдалы колхоз баштаар чөри хандырбайн турары хомуданчыг.

Амгы байдал мындыг: эрти чуртталга бажынын клуб кылып каан. Анаа тапын организаастаар, концерт көргүзөр агакчак. Областың хөгжүм шийи театрынын артистеринин үнүшкүнгү солун көргүзүлгелерин районуну культура бажынын концерттерин колхозчулар кончуг күзөп турар. Клуб чок болганында чутула олар бисте келбей турар эвес, харын боттарымыс — уран чутула хөргөжилди аныктар бөзүн бөт-тындыгыр бөлгүмөрин ажилдаптып шыдавайн турар бис.

Бо бөтү байдал Талы райкуукомуну культура кидизинге билдингир турбуже, чөптүн чөптүг негелдезин хандырарына тодаргай хөмчөгөр албай келгенин база кизи кайраар деп. «Совет Россия» колхозтун чөтү чыл иштине «кылып чалаан» клубунун туулу ам арада ийри, баскырлар чылдар апарган.

РСФСР-нин Дээди Советинин эртен чылын октябрды болган III сессиясынын «Бөдө чөптүн культура хандырдыгынын байдалынын болгаш оу өскөндөгү талазы-биле хөмчөгөр дугайында» доктаалын Балгазын көдөө Советтан чөптөстөр боттандырып турарын манаса база айтыр херек.

Н. ХАНДЫЖАА.



Краснодар край, Сочиның С. М. Киров аттыг санаторияны чыл бүрдө 4 муң агыж кизи өмнөйи турар. Ол санатория бүдүн чыл дургузунда үзүктөл чокка ажилдап турар. Кыш турбуже, Вавкатын эриктерине чыгып. Ол чорук хөй-хөй дыштанымчыларын Сочиже хандыкшылып турар. Чурунта: санаториянын паргында. Мурнуку оду-

рунда оон талазындан солагай талазынче: Сталино областын Красноармейск районунун «Украина» колхозунун трактористи П. В. Ковалев, Ленинградтан келген башкы Е. А. Шинкаренко, Чудовонун «Пролетарыг туку» деп серенги фабрикасынын ажилдагычы Т. Д. Филиперова, Ленинградтын электромеханиктиг заводунун ажилчыны А. Я. Литвиненко, Киров заводунун красношлги А. М. Евсеев.

Фото И. Григорьевтин.

„Дөрткү рейх“ тайбынга кыжанып турар

«Бир эвес Оожум океаның муруну талазында тайбын ортулактарынн бирээсинде үр үе чурттап турганынар соонда, ГФР-че ам эеп келген болунарда, баштайгы чөргөн дөш шак иштине, дварта дайын эгелээр, боолжаы бөөр ышкаш кылдыр силерге мыңдар сагындырар...» — Барын герман солунунун бо өстөери бөзүн күрүвөзүндө бөгүн туруп турар политиктиг байдалды долзуу-биле ийи айтып турар.

Тилелгениң кызыл түгү гиллеттирген рейстаттын кырынга киискөзүн майнын хүнүндөн бөөр оон алды чыл бедир өки чөптөөн. Ийчан улустар аажок байырлап турган. Фашисттиг Германиянын эгелээни да айнынн коргунучтуг түрөгелди кажан-даа каттаптынмазы-биле чок болуунга ышкаш сагындырып, кизи өлтүрөр аскылар болгаш хоран газтар, ооткан бомбаларын шылаап даяжы болгаш лемир дагалык салыктарын сокулжанын мөөн сонгаар кажан-даа болбас кылдыр сагындырып турган.

Ол дөргө мыдыг иделгелеринин үени турган. А соонда? Оон соонда Германиянын барын зоналарында кыланын турган чаа үлөгөлдөрүн: хостаттынп үгөн дайын талазы-биле кем-бурууларын дугайында; мурундагы ышкаш хөй миллиард түнүгү хөргөнгелери ховуга туткан экономика корольдарын дугайында; чедир чыгча шактынмай арткак өсөөвүлөрүнн өжөөн негөжөөшкенин дугайында алгырышкан мындыг чыкытар дугайында дыкнадылар тыптып келген.

Германия-биле тайбын херези чарыкшына. Паттышкан Штаттар болгаш оон эвилдечилери герман и-

литаризминн сегин дүргөскеннер. Ийчангап оон түнөлдө бо: Европа-нын төвүндө база катан дары чыгатып эгелөөн. «Дөрткү рейх» тайбынга болгаш улустарын айымл чок чөртүгө кыжанып турар.

«Барын Германияда милитаризм катан төртүтүгөн, массалыг доктаамал армияны гитлерге генералдарга командалык катан тургузгары дүргөн чоруп турар, оу америка импералисттер ракет-ардулуг чөптөстер-биле, массалыг ууутташкынын эч чаа өске-даа чүдөлөр-биле чөптөстөрүр, ол чорук тайбынга ымакшылдык улустарын улам өзүп турар шийитилгел ууруламышкынын болдуруп турар... Бонн күрүвөсү болза тайбын кожа-хөлбөө дөгүнээшкынын, чөптөстөлүшкенин дүргөтүрерин болгаш Европага душтуратч чорукту суларалдырынн кол дайымын апарган.

НАЦИОНАЛ БОЛГАШ ХӨЛГӨ

Ону «Аденузурун» хөлгөзгө деп ажап турарлар. Бундестаттын хуралдарында кандинерин чыныгы ол олура болгаш оон кулаанга болган чок-ла бир чүбө шымыранган олурар. Ол бонн кабинетинин чөнтүк башкынын сан-хөй талазы-биле чөвүлөктөзи. Бо дөргө албанын чыгыне дугайында. Ийчаарга Герр Фердменгестин херек кырында байлап кандыгы дөргө, чутула консулутулу бөзүр-биле кызыгаарлаткымайып турар.

Роберт Фердменгес — Барын Германияда эң бай кизи. Оон асыныла Рур чутулап турар, немец кан, хөмчү, хияя ээлери чутулап турар.

«Бедик өссө синиги, ыраң дөргө болза, Боннун политиктиг стратегия-

зында кол шимчелдичи күш болгаш хөдөлүп турар кол кизи бооп турар» деп швейцар «Ди вельт» солун Фердменгес дугайында бижөөн. Фердменгес — эң хөй ажил-көчтөө дөш калчаалы-биле чүткүп турар барын-герман монополиястик капиталды. Мындыг ажил-көчтөө ГФР-ниң магнаттары каныг арба-биле хандырар деп чүткүлүп турарларга? Чаа эвес: боо-чөптөсти эдилер бөтүрүр, экономикаын милитаризаастары — арга бо бооп турар.

Ол дугайын ГФР-ви 1961 чылда бөлжөжинин дөзөвөлөгү тодаргай херечилеп турар. Нитиел-биле 45 миллиард түнүгү марказдан 11,7 миллиард шеригте дөрт зарыгдалар сымдык турар. Бир эвес шериг хөргөнтө чаргыдарыга ламаарышкан бөтү түнүк каала болза, барын германиянын «Вестфалине рундуша» деп солунуну санал бөргөн-биле алырга, 20 миллиард марка дыка ажил турар аажок уагу чургай болур.

Бо ашкандар кымынн карманниче кирери? Барын Германиянын оу алып дөш шериг чыгыларын күүседип турар эң уагу үлөтүрү кампанияларынн болгаш фирмаларынн дайымы мыйраый дөмөй бооп турарлар. «И. Г. Фарбениндустрия», «Сименс», «Даймлер Бенц», «АЭГ»... Оон-оон чылдары туруп келген, мурундагы-ла «бурганнар чөвүлөтү» танкалар, самолёттар, үтө-бөөлөр, ракеталар бүдүрүп үлдүрерин конترولдап турарлар. Күчүлүт үжөн хире концералар Вилгелмынн шериглерине, ячынси фюрерин үштөкчи дөргөчилериге боо-чөптөсти кылып берип турган. Бөгүн олар дүндөсөв-

ни чөптөстөрүрлар! «Рурдун хааннары болза 1945 чылга чедир турганы ышкаш шак мындыг кол чөптөн эзелешпашан, сирый каттышкан бөдүк бооп турарлар. Эрги быжыг тургузуунче аажок күргөн эеп кирип турары — кыры-биле көргөн кижиге чорунуң кылдыр сагындырар» деп америка «Нью-Йорк таймс» солун бижөөн.

«Эрги быжыг тургузту» дөргө кизи төрөлгөтенин дөлегей дайыныне ийи катан чыгып килген. Фликтер болгаш тиссенер, шангенер болгаш фердменгестер болза, агы-агы сой-бол системаларын күрүлөөр тай

